

Rovaniemen seurakunta
Ympäristökasvatussuunnitelma 2023-2027

Sisällys

JOHDANTO.....	3
YMPÄRISTÖKASVATUKSEN LÄHTÖKOHDAT	4
SANOISTA TEKOIHIN	5
ARJEN YMPÄRISTÖMYÖNTEISET VALINNAT	6

Ympäristökasvatussuunnitelman on koonnut
kevällä 2008 työryhmä:

Pirita Bucht
Sirpa Hiilivirta
Sanna Kerola
Sanna Kopra
Markku Kukkonen
Seija Luomaranta
Merita Orell-Kiviniemi
Elina Rask-Litendahl

Päivitetty 18.2.2022

Susanna Jokela
Juho Rinne
Marja-Leena Kivilompolo

Ympäristökasvatussuunnitelman on kuvittanut:

Juho Rinne

JOHDANTO

Rovaniemen seurakunnalle myönnettiin Kirkon ympäristödiplomi vuonna 2008. Kirkon ympäristödiplomi on vapaaehtoinen järjestelmä, jonka avulla seurakunta voi jatkuvasti parantaa ympäristöasioiden hoidon tasoa, mutta myös muutoin tehostaa toimintaansa. Kevään 2008 aikana seurakunnalle laadittiin ympäristöohjelma, jonka ohessa seurakunnalle tehtiin myös ympäristökasvatussuunnitelma. Ympäristökysymykset liittyvät moniin seurakunnan tehtäväalueisiin: esimerkiksi leireillä, rippikoulussa ja kursseilla seurakunta voi tarjota jäsenilleen kosketuksen lähiluontoon ja kasvattaa heitä luomakunnan varjeluun. Ympäristökysymykset voidaan myös liittää seurakunnan opetuksen ja julistuksen kautta seurakuntalaisten arkeen ja lähiympäristön ongelmiin. Ympäristömyötäinen toiminta säästää myös resursseja, esimerkiksi jäte- ja energiamaksut ovat kalliita.

Vuonna 2012 seurakunta uusi kirkon ympäristödiplomin vuosille 2013–2017.

Vuonna 2022 seurakunta arvio uudelleen toimintansa ympäristövaikutukset ja hakee kirkon ympäristödiplomin uusimista vuosille 2023–2027. Kirkon energia- ja ilmastostrategian mukaisen tavoitteen mukaan kirkko on hiilineutraali ja fossiiliton vuoteen 2030 mennessä. Tämän vuoksi on tärkeää tehdä töitä yhteisen tavoitteemme saavuttamiseksi.

Kirkon ympäristökäsikirjan mukaan ympäristödiplomin tavoittelu alkaa kirkkoneuvoston päätöksellä tavoitella seurakunnalle ympäristödiplomia. Rovaniemen seurakunnan kirkko-neuvosto päätti 23.11.2021, että seurakunta lähtee tavoittelemaan ympäristödiplomia. Eräänä diplomin pakollisena minimikriteerinä on, että kirkkoneuvosto nimeää seurakunnan ympäristövastaavan ja edustajansa ympäristötyöryhmään. Rovaniemen seurakunnan toimintasuunnitelmaan sisältyy määräraha ympäristödiplomin määräaikaisen projektisihteerin palkkausta varten. Kirkkoneuvosto nimesi 14.12.2021 toimistosihteerin Katariina Seppäsen projektisihteeriksi ja kanttori Joonas Sarasteen seurakunnan ympäristövastaavaksi vuosiksi 2022–2023.

Ympäristökasvatussuunnitelman liitteenä oleva liite tarjoaa monipuolisia toiminnallisia ideoita ympäristökasvatukseen toteutukseen. Toimintaideat ovat vapaasti jaettavissa ja käytettävissä.

YMPÄRISTÖKASVATUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Raamatusta asetetaan ihminen viljelemään ja varjelemaan maata (1. Moos 2:15), ja kristillinen seurakunta on kutsuttu rakastamaan ja kunnioittamaan lähimmäistä sekä muuta luomakuntaa. Jumala ei luonut kasveja ja eläimiä vain ihmistä varten, vaan niillä on myös itseisarvonsa. Toisaalta Jumala asetti ihmisen viljelemään ja varjelemaan luomakuntaansa. Kristinusko lopetti luonnon palvonnan, mutta Raamatun Jumala ei riisu luonnolta pyhyyttä, päinvastoin, sillä Jumala siunasi kalat, linnut, ihmiset ja maan hedelmät (1. Moos. 1:22,28, 5. Moos.7:13). Siunattua ei saa kohdella miten hyvänsä - Raamattu opettaa kohtuullista elämäntapaa.

Vastuun kantaminen ympäristöstä nousee kristillisestä uskosta, mikä on huomioitu myös seurakuntamme strategiassa. Seurakunnan toteuttama ympäristökasvatus voi olla ihmisen luontosuhteen pohdintaa käskyjen ja opetusten valossa, elintapojen punnintaa Raamatun opetusten valossa, oikeudenmukaisuuden ja jakamisen opettelua ja henkisen hyvinvoinnin etsimistä luonnon kauneuden ja pyhyden kokemuksesta.

Minkä kuulen, sen unohdan.

Minkä näen, sen muistan.

Minkä teen, sen ymmärrän.

Kiinalainen sananlasku

Kanssakulkijalta ja kasvattajalta odotetaan herkkyyttä suhteessa lapsiin, nuoriin ja aikuisiin: valmiutta kuunnella heitä ja uskoa lasten aktiivisuuteen, ymmärtämiseen ja kokemuksiin. Otolliset hetket kiinnostukseen, keskusteluun, pohdintaan ja oivaltamiseen on osattava käyttää hyväksi. Kun lapsi saa tunnesuhteen luontoon, niin todennäköisesti aikuisuudessa odottaa vastuullinen ympäristösuhde. Ympäristövastuullisuus edellyttää ympäristöherkkyyttä, empatiaa, tietoa ja toimintaa. Ympäristöä ja luontoa säästävä elämäntapa on tiheään kansoitettulla planeetallamme välttämätön kansalaistaito.

SANOISTA TEKOIHIN

Olemalla esimerkkinä seurakunta toimii uskottavasti saarnatessaan ihmisen tehtävästä luomakunnan viljelijänä ja varjelijana. Seurakunnan työntekijöiden on siis näytettävä omalla esimerkillään konkreettisia tekoja paremman ympäristön puolesta. Seurakunnan ympärivuotisessa toiminnassa on otettava huomioon luonto ja ympäristö. Seurakuntatyössämme huolehditään, että jokainen työala tekee arjessaan ympäristökasvatustyötä. Seurakuntalaisilla on saatavilla tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotta kestävään ja oikeudenmukaiseen elämäntapaan sitoutuminen onnistuu myös tulevaisuudessa.

Myös käytännön toiminnassa huomioidaan ympäristöasiat: Hankinnoissa suositaan ympäristömerkittyjä tuotteita. Askarteluissa pyritään lisäämään kierrätys- ja luonnonmateriaalien käyttöä. Kokoontumisissa suositaan kestoastioita aina, kun se on mahdollista. Kulutus vähenee, jos ei aina osteta omaa, uutta tavaraa. Jos jaettu riittää ja käytetty kelpaa, säästyy luonto ja kukkaro. Säästöä syntyy myös, kun pidennetään tarvikkeiden käyttöikää. Jätteiden lajittelu, kierrätys ja korjaaminen ovat yksinkertaisia ja perinteisiä toimintatapoja vähentää kaatopaikalle päätyvää jätettä.

Kuluttamisen yhteydessä tehdään merkittäviä ympäristöön vaikuttavia päätöksiä. Kaikkiin materiaalihankintoihin liittyy ympäristövaikutuksia: luonnonvarojen, energian ja erilaisten kemikaalien kulutusta sekä jätteiden ja päästöjen syntyä. Ei ole yhdentekevää, mitä ja miten paljon ostaa, vaan on opetettava kuluttamaan harkiten. Myös veden ja energiansäästäminen on tärkeää. Kohtuullisuuden ajatus ja luonnon kunnioitus kulkevat käsikädessä.

Olemme lisänneet ympäristökasvatussuunnitelman osaksi ympäristötapahtumien vuosikellon, jota toivomme täydennettävän eri työalojen toimesta. Vuosikelloon merkitään seurakunnan yhteiset ja työalojen omat ympäristöteemaan liittyvät päivät, tapahtumat, leirit, retket jne. Vuosikellossa huomioidaan maailmanlaajuiset ja valtakunnalliset ympäristöpäivät ja -viikot; kuten luomakunnan sunnuntai, earth hour... Vuosikello osaltaan auttaa meitä tarttumaan sanoista tekoihin.

ARJEN YMPÄRISTÖMYÖNTEISET VALINNAT

Eettinen kuluttaminen tarkoittaa tuotteiden tai palveluiden ostamista tiettyjä eettisiä toimintatapoja ja periaatteita noudattavilta yrityksiltä tai yhdistyksiltä. Eettisesti toimivat tuottajat ottavat taloudellisten näkökohtien lisäksi huomioon ympäristölliset (kuten päästöt, eläin-koeket) ja sosiaaliset vaikutukset (kuten lapsityövoima, oikeudenmukainen palkkaus). Kuluttaja voi vertailla tuotteiden eettisyyttä erilaisilla puolueettomilla merkeillä (kuten Reilun kaupan merkki, luomumerkki). Eettiseen kuluttamiseen liittyy lisäksi epäeettisten tuotteiden ja yritysten boikotointi sekä liiallisen kuluttamisen välttäminen ja tuotteiden huolto, kierrätys tai uudelleenkäyttö. Arjen pienillä valinnoilla voit vähentää merkittävästi oman toimintasi haitallisia ympäristövaikutuksia sekä näyttää omalla toiminnallasi hyvää esimerkkiä muille.

Kuluta harkiten

- Hanki uusia tuotteita harkiten, jotta et osta turhaa tavaraa. Mieti, voitko lainata tai vuokrata tuotteen tai palvelun jostain.
- Valitse ympäristömerkittyjä tuotteita sekä Reilun kaupan tuotteita.
- Suosi laadukkaita, pitkäaikaisia ja korjattavia kestotuotteita.

Valitse

- ympäristömerkittyjä tuotteita
- Reilun kaupan tuotteita
- luomutuotteita
- lähialueen tuotteita
- vähän energiaa kuluttavia tuotteita

Vältä

- ylipakattuja tuotteita
- yksittäispakkauksia
- kertakäyttötuotteita. Jos sinun on pakko ostaa kertakäyttöasioita, valitse pahviastioita. Ne voi lajitella keräyskartongiksi.

Lajittele jätteet

- Lajittele aina biojäte ja opasta muita lajittelussa.
- Lajittele metalli, lasi, pahvi, paperi ja nestekartonki niille varattuihin jättepisteisiin.
- Toimita ongelmajätteet kuten paristot, akut ja loisteputket aina ongelmajätekeräykseen.

Säästä sähköä

- Sammuta valot aina, kun lähdet huoneesta yli kymmeneksi minuutiksi.
- Sulje tulostimet, kopiokoneet, tv:t ja tietokoneet virtakytkimestä, kun et enää tarvitse niitä. Valmiustilat ovat yksi suurimmista turhan energian kuluttajista.
- Säästä keittiössä energiaa hyödyntämällä jälkilämpö.

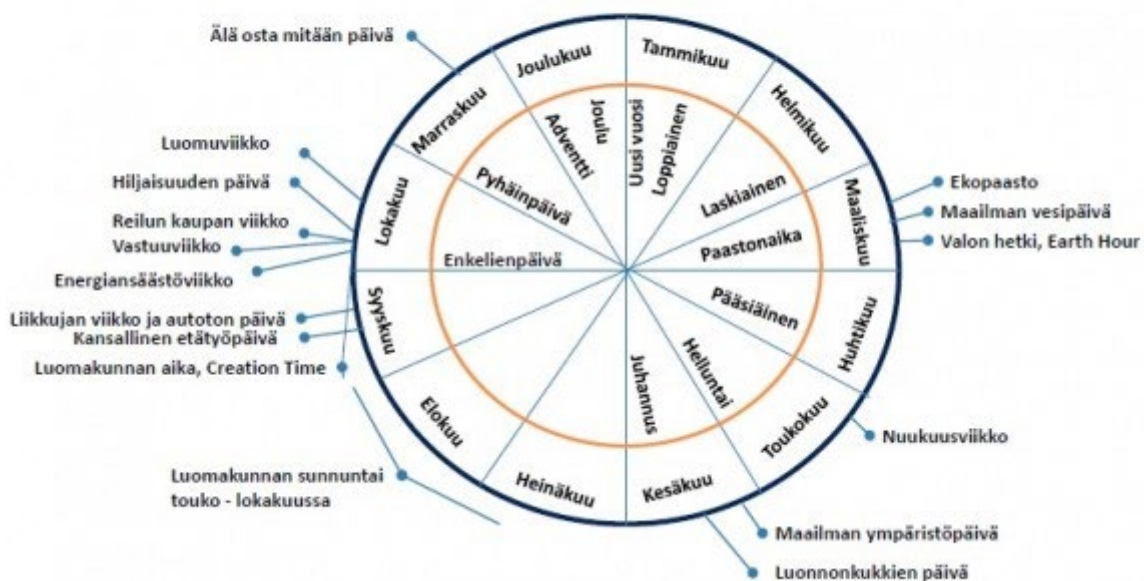
Vähennä veden ja paperin kulutusta

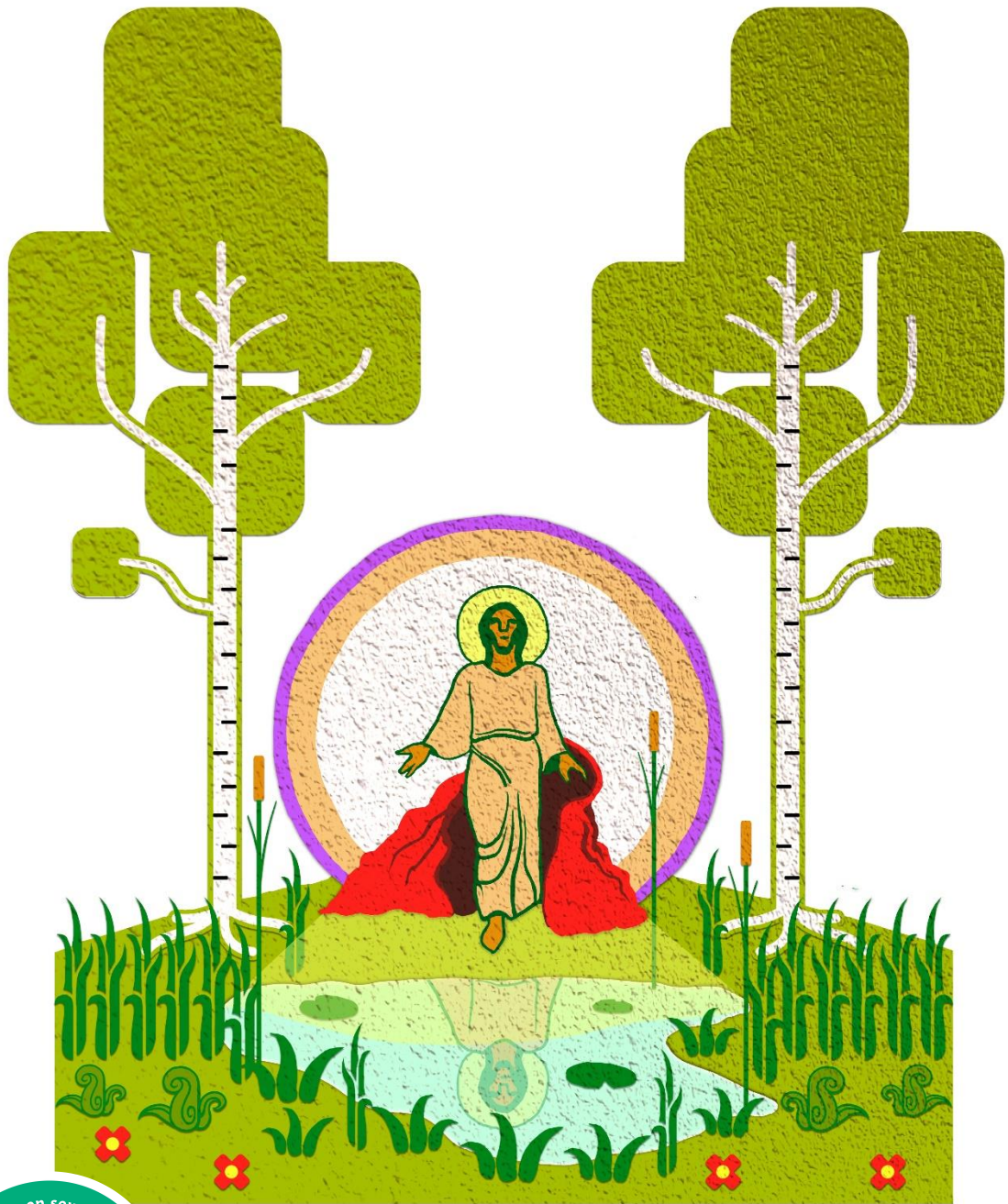
- Tulosta vain se, mitä todella tarvitsee tulostaa. Pyri ottamaan kaksipuolisia kopioita.
- Älä pese tai huuhtelee astioita juoksevan veden alla.
- Älä jätä hanoja auki. Ilmoita vahtimestarille vuotavista hanoista tai wc-istuimista heti.

Liiku suunnitelmallisesti

- Käytä ensisijaisesti julkisia kulkuneuvoja tai polkupyörää. Muista, että myös polkupyörästä tehdystä virkamatkasta saa km-korvauksen. Hyötyliikunta tekee myös hyvää terveydellesi!
- Käytä kimpakyytejä sekä yhteiskuljetuksia leireille ja retkille.
- Noudata vanhaa hyvää periaatetta "vie mennessäsi, tuo tullessasi" sekä ihmisten että tavaroiden kuljetuksissa.
- Aja taloudellisesti.
- Mieti ostatko, vuokraatko vai lainaatko
- Valitse kestäviä, kierrätettäviä ja pitkäikäisiä

Ekotapahtumien vuosikello ympäristökasvatuksen jäsentäjänä

Rovaniemen seurakunta
Ympäristökasvatussuunnitelma 2023-2027

SISÄLLYS

TOIMINTAIDEOITA.....	3
Kaikille ikäryhmille soveltuvia toimintaideoita:	3
Ympäristö- ja luontoteema.....	3
Kierrätys.....	5
Lähimmäisen auttaminen.....	8
Eettinen kuluttaminen.....	9
Kotikirkko.....	10
Erityisesti lapsille ja nuorille soveltuvia toimintaideoita	11
Ympäristö- ja luontoteema.....	11
Kierrätys.....	13
Lähimmäisen auttaminen.....	14
Eettinen kuluttaminen.....	15
Kotikirkko.....	16
LINKKIVINKKEJÄ	18

Ympäristökasvatussuunnitelman on koontanut
keväällä 2008 työryhmä:

Pirita Bucht
Sirpa Hiilivirta
Sanna Kerola
Sanna Kopra
Markku Kukkonen
Seija Luomaranta
Merita Orell-Kiviniemi
Elina Rask-Litendahl

Päivitetty 18.2.2022

Susanna Jokela
Juho Rinne
Marja-Leena Kivilompolo

Ympäristökasvatussuunnitelman on kuvittanut:

Juho Rinne

TOIMINTAIDEOITA

Kaikille ikäryhmille soveltuvia toimintaideoita:

Ympäristö- ja luontoteema

- Käsitellään luomiskertomusta elämyksellisesti. Luomiskertomus ja käskyt ovat hyvä kiinnekohta aiheille. Luonto-teeman ympärille saa helposti eettistä keskustelua.
- Rakennetaan metsään alttari luonnonmateriaaleista ja pidetään ympäristöaiheinen hartaushetki.
- Käsitellään tilaisuuksissa ja kerhoissa ympäristöasioita, esimerkiksi eläinten oikeuksia, kierrätystä ja ihmisen vastuuta luonnosta.
- Valitaan luomakunnan varjeluun liittyviä virsiä (esim. virret 455, 463, 567, 576 ja 602) ja järjestetään luontoaiheisia laulutilaisuuksia.
- Valitaan jumalanpalveluksiin ja hartauksiin erityisesti luonnonsuojeluun ja kansojenväliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvät rukouksia ja virsiä (esim. synnintunnustus nro 14, virsikirjassa nro 713 sekä otsikon "Luonto, työ ja kulttuuri" Jumalanpalvelusten kirjan sivuilla 288-290 olevat rukousaiheet a-h).
- Pidetään ympäristöteemainen hartaus esimerkiksi ulkoilmakirkossa, hautausmaalla tai metsässä tai järjestetään sadonkorjuujumalanpalvelus.
- Pyydetään ympäristöteemalliseen tilaisuuteen ulkopuolinen alustaja esimerkiksi jostain kansalaisjärjestöstä tai sovitaan yhteistyöstä esimerkiksi kunnan ympäristösihteerin tai ympäristökeskuksen kanssa.
- Kerätään materiaaleja luonnosta, vaikka retkeillessä. Opetellaan, mitä ja mistä voi kerätä.
- Askarrellaan luonnonmateriaaleista. Tehdään vaikkapa auenneista kävyistä käpykukkia liimaamalla lastuja koloihin terälehdiksi. (LAPSITYÖ: vuosittaiset leirit)
- Tehdään pienoismetsä tai taulu erilaisista luonnonmateriaaleista alustalle.
- Otetaan jokamiehen oikeudet kerhojen, retkien tai leirien yhdeksi teemaksi.
- Järjestetään luontoretki tai vaellus ja nautitaan eväitä nuotion äärellä. Hyödynnetään lähilaavuja. (LAPSITYÖ: vuosittain lähilaavuilla eri toimintaryhmissä)
- Järjestetään marja- tai sieniretki, ja otetaan sieni- ja lintuoppaita mukaan.
- Järjestetään sienikurssi.
- Harjoitellaan leirillä mato-ongen tekemistä ja kalastetaan.
- Tehdään luontopolku, jonka teemana on luominen, luomakunnan viljely ja varjelu.
- Tehdään luontopolku, jossa opetetaan kierrätystä, jätteenkäsittelyä yms.
- Annetaan lahjaksi puun tai kasvin taimi kylään tai kastekotiin mentäessä.

- Kirjoitetaan Pääskyyn tai muihin lehtiin artikkeleita tai mielipidekirjoituksia ympäristöasioista.
- Valmistetaan leireillä ja kerhoissa hyönteishotelleja - mukava ja toiminnallinen askarteluvaihtoehto (LAPSITYÖ: vuosittain sovitulla leirillä)
- Askarrellaan linnuille maittava joululahja. Tyhjään, pestyyn maitotölkkiin laitetaan rautalanka tai naru pystyyn, jossa on ankkurina puukeppi tölkin pohjaa vasten. Suolattomia pähkinöitä, jyviä ja siemeniä kaadetaan purkkiin 2-3 dl. Suolattonta kovettuvaa rasvaa, esim. munkinpaistorasvaa sulatetaan ja kaadetaan maitotölkkiin jyvien päälle, niin että ne peittyvät. Kun rasva on kovettunut, purkki revitään talikuution ympäriltä varoen pois. Rautalanka tai naru toimii ripustime-
na.
- Tehdään valokuvaus- tai maalausretki luontoon.
- Osallistutaan hautausmaan talkoisiin.
- Järjestetään tai osallistutaan hautatoimen järjestämään hautausmaan lintu- tai perennakierrokselle.
- Tehdään erilaisista luonnonmateriaaleista maataideteoksia. Materiaaliksi voi valita esimerkiksi kivet, joita voi lajitella koon, värin tai muodon mukaan. Ne voidaan asetella muodoiksi, yhdistellä muihin materiaaleihin tai niistä voi tehdä rakennelmia. Teokset voivat olla käsitteellisiä, abstrakteja, kuvitteellisia, kertovia tai vertauskuvallisia. (LAPSITYÖ: vuosittain sovitulla retkellä/leirillä)

Kierrätys

- Jätteiden lajittelua voidaan opetella kaikessa toiminnassa; pikkulasten kerhoista varttuneiden ryhmiin. Myös kerhotilaan järjestetään lajittelu- ja kierrätyspiste, jotta lajittelua voi opetella käytännössä.
- Järjestetään tarpeettomien tavaroiden tai lelujen vaihtopäivä kerhojen ja toimintojen yhteydessä. Järjestetään tapahtumia ja teemapäiviä, joissa mahdollisuus kierrättää seurakunnan omaa tavaraa tai asiakkaiden tavaraa esim. peräkärrikirppikset. Tapahtumien tuotto diakonialle, yhteisvastuulle, lähetykselle ja kaikelle muulle toimintaamme tukeville asioille.
- Toivotaan koko työyhteisön sitoutumista ja sitouttamista kierrätysaatteeseen.
- Huolehditaan, että jokaiselta työalalta löytyvät jätteiden kierrätykseen vaadittavat astiat ja välineet; bio, seka, metalli, pahvi, muovi, sekä näiden tyhjennykseen tarvittavat säiliöt.
- Kerhoihin voi ottaa uusiokäyttöön pilttipurkkeja, lasipulloja, nappeja jne. Hyödynnetään jogurttipurkit vesiväri- ja liimakuppeina, ja jäätelötikut liimatikkaina. Käytetään wc- tai talouspaperirullia askartelumateriaalina. (LAPSITYÖSSÄ käytössä)
- Virkataan muovikasseista mattoja tai punotaan kahvipaketeista kasseja, joita käytetään säännöllisesti.
- Tehdään kauppakassi tai hedelmäpussi, joita käytetään säännöllisesti.
- Tehdään retki kaatopaikalle, kierrätyskeskukseen tai kirpputorille.
- Keskustellaan, mitä ongelmajätteet ovat ja miten ne pitää oikeaoppisesti hävittää.
- Järjestetään tuunauspajoja eri työaloilla (esim. 2020 aloittanut Äitien tuunauspaja): uudistetaan omia tai kierrätettyjä vaatteita tai niistä tehdään jotain aivan uutta.
- Leikataan käytetyistä vaatteista askarteluihin valmiita tilkkuja tai matonkuteita, joista voi tehdä pienoistryyjä, verkkokasseja, punoa vöitä jne.
- Hyödynnetään seurakuntakodin rekvisiittavaraston tavaroita. Muistathan palauttaa lainaamasi tavarat toistenkin hyödynnettäväksi.
- Tehdään linnunruokintateline maitopurkista.
- Askarrellaan säilykepurkeista kynäpurkki tai tuikkukuppi.
- Askarrellaan pilttipurkeista tuikkulyhty tai enkeli (LAPSITYÖ: mikkelinpäivä/kynttilänpäivä/adventti)
- Haetaan IV-hautausmaalta käytettyjä lasisia hautakynttilöitä. Maalataan ja koristellaan ne uusiokäyttöön.
- Pidetään roskan uusi elämä -tietovisailu. Pyydetään ryhmää keksimään mahdollisimman monta uutta käyttötarkoitusta jollekin käytöstä poistetulle tuotteelle tai vaikka käytetyille maitotölkille.

- Lähetyksen kirpputori kokonaisuutena on mahtava ympäristökasvattaja: kulu-
tuksesta kierrätykseen. Innostetaan uusia vapaaehtoisia kirpputorin toimintaan.
- Ostetaan tai pyydetään lahjoituksina kirpputoreilta kaupaksi menemättömiä ma-
teriaaleja erilaisten kerhojen käyttöön.
- Uusiokäytetään toimistojen ja muiden seurakunnan tilojen paperiroskat esim.
askartelussa silppuna tai käsintehdyn paperin valmistuksessa, paperimassatöis-
sä, veistoksissa, reliefeissä.
- Valitaan tiedotteiden painatukseen kierrätysmateriaaleista tehtyjä papereita
ja ympäristöystävällisiä painovärejä.
- Vähennetään paperin käyttöä toimistossa tietoisesti. Ylimääräisten kirjeiden tai
rippikoulun oppitunneilla tai kerhoissa jaettavien monisteiden määrää voidaan
vähentää jonkin verran toiminnan siitä kärsimättä. Kopioimalla kaksipuolisesti ja
kaksi sivua samalle arkille paperin määrää voidaan vähentää oleellisesti.
- Hyödynnetään käytetyt kirjekuoret uudelleen sisäisessä postissa ja tehdään
turhista monisteista muistilappuja. (LAPSITYÖLLÄ, DIAKONIATYÖLLÄ käy-
tössä)
- Otetaan kirjekuorista postimerkit talteen ja lähetetään ne Suomen Lähetys-
seuraan huutokaupattaviksi. Myös seurakuntalaiset voidaan kutsua mukaan pos-
timerkkitalkoihin.
- Jäädytetään lyhtyjä ämpärissä tai maitotölkeissä. Säilyketölkistä voi tehdä pa-
lamattoman lyhdyn reiättämällä peltiä nauloilla.
- Pyydetään leiriläisiä ottamaan omat käsipyyhkeet leireille mukaan, jotta tarvit-
sisi käyttää paperisia käsipyyhkeitä mahdollisimman vähän. Lastenleireillä ja -
kerhoissa paperipyyhkeet voi puolittaa. (LAPSITYÖ: päiväkerhoissa puolitetaan
käsipaperit)

- Järjestetään ympäristömerkkietovisa: Kuinka monta erilaista ympäristömerkkiä tunnistat?

- Kootaan mainosraati ruotimaan lehtien mainoksia. Kiinnitetään huomio mm. siihen saako kuluttaja selville, kuinka ympäristöystävällinen tuote on ja miten ja missä se on valmistettu. Tutustutaan samalla ympäristömerkkintöihin. Millä perusteella niitä annetaan tuotteisiin? Kuinka paljon lähikaupan tuotevalikoimassa on näillä merkeillä varustettuja tuotteita?
- Puhutaan lämpimän veden käytön vähentämisestä ja koetetaan edetä sanoista tekoihin.
- Keskustellaan keinoista, joilla arkielämässä voi helposti säästää sähköä ja vettä. Tilaisuuteen voidaan kutsua myös ulkopuolinen alustaja.
- Hankittaessa tavaroita kiinnitetään huomiota laatuun. Ostanko laadukasta, joka kestää tai on korjattavissa vai kertakäyttöistä? Voi myös miettiä, onko hankinta ollenkaan tarpeellinen, vai saisiko jostain lainaan tai voiko sen hankkia yhteisesti.

Lähimmäisen auttaminen

- Rakkauden, kunnioituksen ja sitoutuneisuuden kehittäminen on tärkeää. Työn jatkuvuuden kannalta seurakuntalaisten sitoutuneisuus on välttämättömyys. Vapaaehtoisia pitää myös huoltaa, järjestää virkistysmahdollisuuksia ja tukea.
- Kehitellään osallistumistapoja, jotta lähimmäinen tulisi autetuksi kaukana ja lähellä.
- Hyödynnetään Kirkon Ulkomaan avun materiaaleja sekä aineistopankin toimintatietoja.
- Osallistutaan kirkon vastuuviikolle lokakuussa.
- Toteutetaan Kirkon Ulkomaanavun Toivon vaellus (kts. www.kua.fi).
- Innostetaan eri-ikäisiä osallistumaan Yhteisvastuu -keräykseen ja tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia olla avuksi.
- Yhteisvastuukeräykseen liittyvässä tiedotuksessa kerrotaan Reilusta kaupasta ja vastuuviikon teemoja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan.
- Ensiaputaidot voi olla kerhokerran teema. Myös auttamishalukkuuteen voidaan vaikuttaa, kun taidot ovat ajan tasalla.

Eettinen kuluttaminen

- Mistä voisi luopua ja millä perusteella valitsen ostokseni -keskustelu. Painavatko eettiset tai luonnonarvot valinnoissa? Hankitko kestävä, korjattavissa olevaa vai kertakäyttöistä?
- Otetaan Reilun kaupan järjestelmä ja tuottajat mukaan seurakunnan esirukouksiin tai käsitellään Reilun kaupan viljelijöiden elämää saarnassa tai hartauksissa. Virikkeitä ja viljelijätarinoita löytyy Reilun kaupan edistämisyhdistyksen kotisivuilta osoitteesta ja esitteistä.
- Ostetaan Reilun kaupan tuotteita ja keskustellaan niistä koontumisissa.
- Pyydetään jostain järjestöstä tai maailmankauppa Elimusta alustaja kertomaan eettisestä kuluttamisesta ja Reilusta kaupasta.
- Järjestetään lauluilta oikeudenmukaisuuden temasta esimerkiksi kuorossa, piireissä tai nuortenilloissa.
- Onnen -lahjakortti tai Toisenlainen Lahja on hyvä lahjaidea. Turhan krääsän sijasta voi antaa esim. Suomen Lähetysseuran vaihtoehtolahjakorttina, vaikka raikasta vettä, jolloin tuetaan 20 eurolla kehitysmaan vesiprojekteja. Mietitään myös muita aineettomia tapoja antaa läheisille lahjoja.
- Tutustutaan kerhoissa vaikkapa Vastuullisen ostajan ruokaostoskirjaan, toim. Ulf Särs. Myös internetistä löytyy useita vastuullisen ostajan oppaita.
- Kootaan ostoskori, johon kerätään Reilun kaupan tuotteita tai luomutuotteita. Tehdään hintavertailuja ja makutestejä Reilun kaupan tuotteet tai luomu vastaan ns. tavalliset tuotteet.
- Haastetaan yhteistyötahoja ja seurakuntalaisia siirtymään Reilun kaupan kahviin ja teehen vähintään Reilun kaupan viikkojen ajaksi lokakuussa.

Kotikirkko

- Harrastetaan kirkkobongausta: retkillä tutustutaan matkan varrella ja määränpäässä oleviin kirkkoihin ja kappeleihin. Valokuvataan kirkkoja ja etsitään tietoa niiden historiasta.
- Koti seurakunta tutuksi: järjestetään retkiä Rovaniemen alueen eri kappeleihin ja hautausmaila. Tutustutaan niiden historiaan, kasvillisuuteen ja kulttuuriperintöön.
- Tutkitaan hautausmaiden vanhoja hautamuistomerkkejä. Mitä ne kertovat entisajan elämästä? (LAPSITYÖ: seurakuntakodin päiväkerho)

Erityisesti lapsille ja nuorille soveltuvia toimintatideoita

Ympäristö- ja luontoteema

- Leikitään metsässä, tunnistetaan kasveja ja puita sekä leikitään "metsästä löytyvillä leluilla."
- Rakennetaan luontopolku itse keksittyjen tai valmiiden rastien avulla. (LAPSI-TYÖ: leirit)
- Käpyjen keräyskilpailu on hyödyllistä ajanvietettä, sillä samalla saadaan kerättyä talteen askartelumateriaaleja. Kuka löytää suurimman ja tai söpöimmän pikkukäryn?
- Tehdään maatumiskoe (voidaan toteuttaa parhaiten kerhossa). Maahan haudataan syksyllä erilaisia jätteitä. Kuoppa kaivetaan auki keväällä ja tutkitaan, mitä on jäänyt jäljelle. Kysy maanomistajalta tai piha-alueen hoitajalta lupa.
- Tehdään kesäleirillä suodatuskoe. Ryhmille annetaan purkki ja pohjaton maitotölkki. Kukin ryhmä kerää erilaisia materiaaleja maitotölkkiinsä; yksi ryhmä sammalta, yksi heinää, yksi risuja, lehtiä, kiviä... (Huom. maanomistajalta lupa.) Maitotölkin nokka avataan, avonainen pohja käännetään ylöspäin ja tyhjä purkki laitetaan koko komeuden alle. Eri materiaaleilla täytettyihin tölkkeihin kaadetaan kuraista vettä ja tarkastellaan lopputulosta; minkä ryhmän purkkiin valuu puhtainta vettä. Siivotaan sotkut yhdessä.
- Öljyntorjuntakoe on myös leirihupia. Ryhmille annetaan pesuvadit, joihin luodaan ekokatastrofi lorauttamalla ruokaöljyä. Ryhmät saavat kokeilla erilaisia torjuntakeinoja ja katastrofin rajuuskeinoja. Öljyä voidaan kokeilla imeyttää eri materiaaleihin, sekoittaa öljyä veteen tai kemiallista puhdistusta saippualla (saippualla ongelma näyttää häviävän, mutta todellisuudessa se muuttaa vain muotoaan.) Siivotaan sotkut yhdessä.
- Lumensulatuskoe onnistuu hyvin leirillä ja myös kerhossa, jos ei ota liian suurta sulatettavaa lumikimpaletta. Sulatettava lumi otetaan kulhoon, ja odotellessa puuhataan muuta. Vesi kaadetaan läpinäkyvään astiaan ja tarkastellaan, mitä epäpuhtauksia lumessa onkaan ja mietitään mistä ne ovat lumeen tulleet. Pohditaan myös, mitä jokainen voi tehdä, jotta saasteet vähenisivät.
- Maalataan kerhoikkunaan maisema saippualla ja vesiväreillä tai pullopeiteväreillä. Kun luonnon asu vaihtuu ajan myötä, myös maisemamaalausta muutetaan.
- Hankitaan kerhokasvi, jota jokainen vuorollaan hoitaa. Taimen myös voi istuttaa maito-, säilyke- tai viilipurkkiin.
- Ryhdytään kasvattamaan kukkia. Käytettyjä muovi- tai saviruukkuja voi tarvittaessa kysyä hauta- ja puistotoimiston työntekijöiltä. Ruukkuja voi maalata oman maun mukaan ja kylvää kukkia, vaikka äitienpäivälahjaksi, tai taimimarkki-

noille Helahuppaloitten yhteydessä (vuosittain: diakonia, lapsityö, lähetys, musiikkityö, partiotyö.)

- Tehdään aarrekartta kerhon tai leirikeskukseen ympäristöstä. Aarteena voi olla pieniä lahjoja, iltapalatarvikkeet, lettutaikina, pelivälineet yhteiseen peliin tms.
- Hauskuus ja elämyksellisyyden käyttö innostaa oppijaa. Esim. iloiset jänishahmot ovat opettaneet lapsille luonnonsuojelua.
- Salapoliisit pihapiirin laitamalla: etsitään missä kohti kulkee raja, jossa ei ihmisen aiheuttamat jäljet tai kuluminen enää näy luonnossa.

Kierrätys

- Tehdään roskienkeruuretki: Siivotaan vaikka jokin huolenpitoa kaipaava, yhteisesti käytetty puisto, tienpätkä, ulkoilureitti, metsikkö... Alue kannattaa olla lähellä kerho- tai kokoontumistilaa, jotta alueen siisteyttä voi helposti ja hauskaasti tarkkailla jatkossakin.
- Askarrellaan tsege-tsege -soittimia, rautalangoista ja tyhjästä säilyketölkeistä afroautoja, jätelangoista guatemalalaisia huolinukkeja.
- Tehdään sanomalehtisilpusta esim. lumiukkoja rypistämällä ensin paperit sopiviksi palloiksi ja liimaamalla päälle valkoisia suikaleita. Lopuksi lumiukko maalataan ja koristellaan.
- Tuunaustyöpaja: omia tai kierrätettyjä vaatteita, tai tavaroita uudistetaan tai niistä tehdään jotain aivan uutta.
- Jäteaskartelu: kasaamataide, kollaasi tai sekatekniikka töitä voidaan tehdä roskista.
- Rakennetaan pesä luonnosta löydetyistä materiaaleista, vai tehdäänkö kylä?
- Tehdään vahasta, savesta, paperimassasta, luonnonmateriaaleista hahmoja. Kehitellään juoni tarinaan, mitä tapahtuu kylässä. Kuvataan vaihe vaiheelta lavastetut kuvat, joissa itse tehdyt hahmot seikkailevat. Puhekuplat liitetään tulostettuihin kuviin.
Kylän tapahtumat voidaan myös kuvata videolle, mutta filmi kannattaa leikata jo kuvatessa.
- Työmuodoilla olevia leluja, pelejä, kirjoja ja muuta materiaalia kierrätetään taloudellisesti käyttäjältä toiselle. (LAPSITYÖ)
- Puhutaan lasten lähetysnäyttelyssä veden merkityksestä ja sen saannin avustamisesta.
- Jäteseuranta kotona tai kerhotilalla: Kuinka paljon tulee sekajätettä ja kierrätettävää jätettä?
- Sähkö-pihi: Kaikki saavat roolin olla pihejä. Tarkastetaan kerhotilan tai kodin sähkölaitteiden sähkönkulutus määrät. Miten voisi säästää sähköä?

Lähimmäisen auttaminen

- Käyttäytymismallien opettelu aloitetaan jo pienestä pitäen. Seurakunnan työntekijöiden tulee näyttää esimerkkiä, joten etenkin lasten ja nuorten parissa toimivilta työntekijöiltä ja vapaaehtoisilta vaaditaan hyvää käytöstä.
- Kotikortti on kerhossa tehty kortti, johon kerätään sovittuna aikana merkintöjä itse tehdyistä kotitöistä. Hyvä aika on viikko tai kaksi.
- Ystävänpäivän nuortenillat, kerhot, tapahtumat, vierailut.
- Lapsi- ja nuorisotyön kummikohteen Maasai-tyttöjen muistaminen Tansaniassa lahjoilla, yllätyksillä ja rukouksilla.
- Vierailukäynti erilaisissa laitoksissa.
- Lähetystyön kirpputorilla - Toivon Torilla vierailu tai vaatteiden ja tavaroiden kerääminen myytäväksi kirppikselle.
- Lähetystyöstä ja kaukaisista lähimmäisistä kertominen on tärkeää. Lapsia voi kutsua esim. elämykselliseen lähetysnäyttelyyn. Kerhoihin voi myös kutsua lähetystyöntekijän kertomaan työstään.
- Leireillä ja kerhoissa opetellaan toimimaan erilaisten ihmisten kanssa, kunnioittamaan muita ja oppimaan toisilta.
- Kerhokummi tai -mummi.
- Talotarkastus on hauska tutkimusmatka talon käyttäjiin. Haastatellaan kerhotilan, kirkon, seurakuntatalon käyttäjiä. Miksi ja kuinka usein he käyvät siellä, kenen kanssa, mitä siellä tapahtuu silloin, mitä haluaisivat muuttaa tai kehittää, mikä häiritsee, aikooko tulla uudestaan. Talotarkastus voidaan tehdä myös rakennuksesta itsestään.

Eettinen kuluttaminen

- Kokkikerhon kerholaiset voivat mennä kerhonohjaajien mukaan joku kerta kauppaan. Siellä voidaan opetella asiointia kaupassa, järkevää ostamista, hinta- ja laatuvertailua. Myös kotimaisuuden, lähiruuan ja luomun tarkastelu onnistuu yhteisellä kauppareissulla.
- Mistä voisin luopua toisten hyväksi? Haluaisiko vaikka kerholaiset olla syömättä karkkia viikon ja lahjoittaa näin säästyneet karkkirahat valitsemaansa avustuseräykseen?
- Tehdään mainoksen vastamainos; suunnitellaan kerhossa juliste, joka ohjaa vastuulliseen kuluttamiseen.
- Teetetään rippikoululaisilla ryhmätyö Reilun kaupan perusteista kansainvälisen diakonian oppitunnilla. Materiaaliksi sopivat esimerkiksi Reilun kaupan perusesitteet, joita voi tilata nettilomakkeella.
- Vanhat konstit ovat monesti paremmat kuin pussillinen uusia. Voidaan tutkia itse tehden ja kokeillen vanhoja työskentelytapoja ja tarvekalujen tekoa. Pyydetään vieraaksi joku vanhempi henkilö, joka kertoo, miten ennen tehtiin, kun ei ollut sitä taikka tuota tavaraa tai konetta.

Kotikirkko

- Omasta kotikirkosta kuuluu leikki ja laulu. Leikki on tilan havaitsemista ja maailman haltuun ottoa, vakavaa ja hauskaa. Kirkossa saa olla.
- Havaittuun ympäristön epäkohtaan pureudutaan tiedon ja erityisesti toiminnan avulla, näin nuoret kartuttavat ja kehittävät toimintatapojaan. Samalla heidän uskonsa omiin toiminta- ja vaikuttamismahdollisuuksiinsa vahvistuu ja tunneside ympäristöön voimistuu. Innostetaan kaikkia miettimään yhdessä, mistä tämä johtuu. Onko jossain asiat toisin ja mistä syystä? Voitaisiinko asiaa lähteä muuttamaan? Miten? Ketkä? Mistä tietoa? Mitä maksaa? Materiaalit? Aikataulut?
- Salapoliisit kirkossa: kirkkosalista otetaan valokuvia. Lasten tehtävä on löytää kirkkotilasta kuvatut kohteet, näin lapset pääsevät tutkimaan yllättävistä kuvakulmista kotikirkkooan. Kuvia kannattaa ottaa läheltä ja kaukaa, helposti tunnistettavista kohteista ja sitten vähän haasteellisempia.
- Aistit auki kirkossa: millaisia tuoksuja löydämme? Miltä tuoksu ehtoollisviini, tuohus, kukat... Miltä katto näyttää, kun sitä katsoo selällään? Onko vihkiryijy karhea vai ihanan pehmeä? Löytyykö oma lempiväri kirkkotaideteoksesta tai liturgisista väreistä? Millaisia ääniä kuuluu? Miltä hiljaisuus kuulostaa? Missä kohtaa lattia tai seinä on kylmin, karhein, silein tai kaunein?
- Millainen on unelmien leikkipaikka, kerhotila tai kirkko? Maalataan, kerätään kollaasi, muovailaan tai rakennetaan pienoismalli aiheesta.
- Annetaan lapselle kamera, jotta hän saa itse ottaa kuvia siitä, mikä kiinnostaa häntä ja aivan omasta näkökulmasta ja valitsemastaan kuvakulmasta. Kuvista voi tehdä näyttelyn ja niistä voi keskustella.
- Alttaritaulu, fresko, reliefi tai veistos ansaitsee myös huomion. Mitä näet? Millainen tunnelma siinä on? Mitä siinä tapahtuu? Yksityiskohtien (esim. joku kuvan henkilö, tai veistoksen reikäiset ja runnellut kädet) etsiminen ja pohtiminen; miksi ne ovat juuri sellaiset, mitähän se voisi tarkoittaa. Raamatunkertomusten ja taideteosten yhtymäkohdat ovat myös hyvä keskustelun aihe.
- Leiri- ja retkipaikoiksi valitaan turvallisia ympäristöjä. Pihan, sisäilman, välineiden ja ympäröivän luonnon tilaa ja toimintamahdollisuuksia tarkastellaan valittaessa kohdetta.
- Yhteisen omaisuuden arvostus on vaikkapa sitä, että jos jotain menee rikki, niin siitä kerrotaan heti. Olipa se sitten ollut vahinko tai rikottu tahallaan. Homma korjataan yhdessä ja jos ei osata, niin pyydetään apua.
- Suomen, suomalaisuuden, isänmaan ja Suomen lipun arvostusta voidaan välittää nuorille.
- Talotarkastus -leikissä voitte valita jokaiselle jonkin roolin (työntekijä, kerholaisten, nuori, aikuinen, eläkeläinen, ensikertaa vieraileva...), jonka "silmin" koette tilan. Eläytykää rooleihinne ja miettikää miten rakennus vastaa tarpeisiin ja on-

ko se luonnon kanssa tasapainossa. Mitä miellyttävää ja epämiellyttävää löydätte? Mikä on viihtyisää? Mitä ikkunoita näkyy? Millaisia värejä ja muotoja talossa on? Löytyykö ekoajattelua? Miten ihmisten kanssakäyminen näkyy talossa? Tehkää aistimuksistanne, tuntemuksistanne ajatuksistanne kirjoitus tai keskustelkaa yhdessä. Talotarkastus voidaan tehdä myös rakennuksen käyttäjistä.

- Sokkokuljetus: parit kuljettavat toisiaan ympäri rakennusta. Kuljettaja ohjaa sokkoa jonkin aikaa ja pysäyttää sokon jonkin esteen, esineen tai rakenteen eteen. Sokon tehtävä on tunnustelemalla päätellä, missä kohden rakennusta he ovat.
- Piirretään kirkko sisältä tai ulkoapäin, paikan päällä tai ulkomuistista.
- Piirtäkää pohjapiirros ja kartta esim. kerhotilasta ja sen pihapiiristä ulkomuistista. Vertailkaa valmiita piirroksia. Kaikki eivät muista samalla tavalla kaikkia rakenteita ja yksityiskohtia. Onko jokin kaikkien mielestä tärkeä asia jokaisessa piirroksessa (esim. askartelupöytä, liukumäki, kerhoalttari...)
- Majan voi suunnitella yhdessä, miettiä soveltuvia materiaaleja, rakentaa sisälle tai ulos. Sisällä voi kuiskutella, syödä eväitä, pitää hartauden...

LINKKIVINKKEJÄ

Muovinkierrätys

[Mitkä muovipakkaukset kuuluvat keräysastiaan? | Suomen Uusiomuovi Oy](#)

Rakennusperintö

www.rakennusperinto.fi

Energiansäästö

www.motiva.fi/fi/julkaisut

www.energiansaastoviikko.fi

Hiilijalanjälki

<http://ilmastodieetti.fi/>

Ympäristö

www.ymparisto.fi

Ympäristömerkki

www.ymparistomerkki.fi/

www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/ymparistomerkit/

Kirkon Ulkomaanapu

www.kirkonulkomaanapu.fi

Kirkon ulkomaanavun toisenlainen lahja

www.toisenlainenlahja.fi

Rauhantalkoot

www.ihmisoikeuspeli.fi/

www.rauhanliitto.fi

www.maailmankoulu.fi

Reilu kauppa

www.reilukauppa.fi